

John R. Bowen: *Can Islam be French? Pluralism and Pragmatism in a Secular State*. Princeton: Princeton University Press, 2010, 230 sider.

Med boken *Why the French Don't Like Headscarves* (2007) sökte den nordamerikanske antropologen John R. Bowen frilägga den offentliga Republikanska diskursen om islam i Frankrike. Hans senaste bok – *Can Islam be French?* – handlar inte om det icke-muslimska Frankrike. Det är istället, åtminstone primärt, ett försök att ge en innifrån bild av det muslimska Frankrike och av muslimers förståelse och hantering av det omgivande sociala landskapet.

Boken består av tre delar. I den första, inledande delen ger Bowen ett historiskt och sociologiskt porträtt av islam i Frankrike. Med bokens andra del söker författaren fånga några muslimska miljöer i städer som Paris och Marseilles, alltifrån förorterens enkla bönelokaler till de katedralliknande moskéerna och vidare över till de virtuella mötesplatserna på Internet. I den tredje delen fokuseras den debatt som förs bland tongivande aktörer i dessa miljöer, det vill säga bland imamer, muslimska intellektuella, utbildningsentreprenörer och förläggare. Det är denna del som är bokens mest centrala och mest originella. Bowen ger en detaljerad och komplex bild av den diskussion som förs bland en del av islams franska företrädare om vad det innebär att leva som muslim i Frankrike. Hur gör muslimer när de gifter och skiljer sig och kan de ansöka om bostadslån? Finns det, kort sagt, distinkta franska muslimska normer? Diskussionen förs, menar Bowen, egentligen på två olika plan. Förenklat kan man säga att debatten på det första planet handlar om vad som är bäst för muslimer i en icke-muslimsk miljö och på det andra planet – ett slags metaplan – om hur man bäst når fram till sådana slutsatser, det vill säga vilka religiösa tanketraditioner som egentligen är användbara och relevanta.

Bowens bok är utan tvekan ett väsentligt bidrag till den växande forskningen om islam i Europa. Samtidigt, och det måste också sägas, är *Can Islam be French?* ytterligare en påminnelse om vad som allt mera framstår som den europeiska islamforskningens *etnografiska slagsida*. Fallstudier av enskilda muslimska miljöer, liksom intervjuer med olika offentliga företrädare för islam, ger

förvisso tillgång till värdefulla insikter om strömningar och kontroverser, men med styrkan i sådana detaljrika studier följer också svagheter. Studier av det slaget ger begränsade möjligheter att systematiskt jämföra situationen för islam och för muslimer i olika europeiska länder och därmed begränsade möjligheter att uttala sig om betydelsen av till exempel välfärdspolitiska system eller av variationer i förhållande mellan stat och religionsutövning. Detta skall inte missförstås. Etnografiska studier kommer förvisso alltid att behövas, särskilt när de har de kvaliteter som Bowens bok har. Men vad som nu framför allt erfordras för att vitalisera forskningen om islam i Europa är representativa och metodiskt välgjorda tvärsnittundersökningar av islam som organiserad religionsutövning. Hur länge skall vi egentligen behöva vänta på sådana studier?

Av Klas Borell
professor i sociologi, Institutionen för socialt arbete, Mittuniversitetet.